

Focs festius a la Mediterrània

II SIMPOSI INTERNACIONAL

Reus 26, 27 i 28 de maig de 2017

EL FOC A LES FESTES D'HIVERN. SANT ANTONI. FOCs DE TOT L'ANY

CARRUTXA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

AJUNTAMENT DE REUS

Obra Social "la Caixa"

REUS 2017
CAPITAL DE LA CULTURA
CATALANA

Més informació a: reus@carrutxa.cat • www.carrutxa.cat

PRESENTACIÓ

El II Simposi Internacional «Focs festius a la Mediterrània» —Reus, del 26 al 28 de maig— té l'objectiu de donar a conèixer i posar en valor el ric patrimoni immaterial existent al voltant del foc, amb costums festius força comuns arreu dels països mediterranis, del sud o del nord de les seves ribes, d'un costat o de l'altre de les nombroses muntanyes que els aixopluguen.

La cultura popular ha estat sempre eina motriu de construcció d'identitats, de transformació i de cohesió social, unint pobles i gentes per damunt de les seves diferències d'origen, de llengua o de creences. I el foc és —i ha estat— un element físic i simbòlic més de tota l'amalgama de recursos que ho fa possible.

Només que ens fixem en el nostre país, els Països Catalans, el foc té una presència cabdal en les seves celebracions festives: torxes, falles, atxes, aixames, fanalets..., per Nadal o per Reis, fogueres i foguerons per Sant Antoni o per Sant Sebastià, falles arreu del País Valencià, fogueres de Sant Joan... I aquestes només són algunes de les manifestacions més conegudes, però no pas les úniques.

Així doncs, amb aquestes mostres festives suara expressades tindrà lloc aquest simposi, per a parlar de festes de foc del cicle hivernal i de l'estival, de Nadal a Pasqua, amb Sant Antoni i les seves fogueres com a tema central, i de la primavera fins a final d'estiu, amb manifestacions no tan conegudes però no menys importants per a les comunitats que les celebren. I sense oblidar els focs de Sant Joan, tractats ja al I Simposi a Vic.

Us convidem, per tant, a participar-hi, sabedors que en una trobada com aquesta, a més dels coneixements compartits entre tots i que ens enriqueixen, no són menys importants les relacions que s'hi estableixen, motor del desenvolupament de qualsevol comunitat humana més enllà d'allò que hom malda per imposar-nos, les fronteres.

Benvinguts, benvingudes!

Carrutxa. Centre de Documentació del Patrimoni i la Memòria

Què és Carrutxa?

Carrutxa és una entitat cultural de Reus creada al 1980 que treballa en diferents àmbits d'estudi al voltant de la cultura popular i la memòria històrica, recuperant i difonent el patrimoni etnològic a les comarques del Baix Camp i Priorat, tot i que en diverses ocasions desplega la recerca en altres zones dels Països Catalans. Al llarg dels més de trenta anys de recerca, l'entitat ha treballat -i treballa- temes tan diversos com la recuperació de la memòria històrica, les músiques i danses populars, la història i l'evolució dels diables, la transmissió del patrimoni oral o la recuperació de festes i tradicions populars. En els darrers anys, amb l'obertura del nou local, també treballa amb l'objectiu i voluntat d'esdevenir l'ateneu del barri, contribuint a dinamitzar la cultura del barri juntament amb l'associació de veïns i altres entitats locals.

Programa

Divendres 26 de maig

16h: Recepció dels participants i acreditacions

17h: Conferència inaugural, a càrrec de Josefina Roma, «Festes d'hivern, el triomf de la vida»

18h: Acte institucional d'inauguració del II Simposi de Focs Festius de la Mediterrània.

18.30h-18.45: Descans

18.45h-21h: Presentació de les comunicacions sobre el foc a les festes d'hivern, tractarem les diverses manifestacions de foc del dia de reis —amb les atxes de Tona, Tarradell o Villores, les falles de la Riera i els fallis de Petrer—, la recuperació de la Fia-Faia o el ball carnavalesc del Tio Tio, de la Catalunya Nord.

22.30h: Vetllada de música tradicional catalana i occitana amb Eths quate de Comenge amb l'espectacle «Sasons de huèc - Temporades de foc» i Corrandes són Corrandes amb l'espectacle «Aquesta nit fan les falles» a la Sala Santa Llúcia.

Dissabte 27 de maig

09.30h: Acreditacions

10h: Conferència de Ricard Català «La festa de les Falles: d'un festeig marginal a una festa patrimonial»

10.45h: Conferència de Javier Armenteros, «Las lumbres de San Anton en Jaén»

11.30h-12h: Descans

12h: Presentació de les comunicacions que tracten la festa de Sant Antoni, la principal festa en el cicle hivernal. En aquest àmbit comptarem amb comunicacions que ens parlen de la festa en llocs tan diferents com Mallorca, Forcall, Ascó, Gràcia, el Matarranya o Novoli, a Itàlia.

14h: Dinar obert a tothom prèvia inscripció.

16.30h: Finalització de les comunicacions entorn de Sant Antoni amb una presentació musical de les Tonades de Sant Antoni al nord del País Valencià

17h: Conferència de Bernat Menetrier, «Eras hèstas deth solstice d'estiu en Aran e Comenge»

17.45h- 18h: Descans

A partir de les 18h, a la Plaça del Mercadal, mostra de diferents fogueres festives del Mediterrani.

18h: Presentació de les comunicacions que aborden els focs festius del cicle estival, amb Sant Joan i la Flama del Canigó com una data assenyalada, amb aportacions de la festa a Barcelona i Luishon (Occitània), la Cremada del Dimoni a Badalona i els Fanalets de Sant Jaume a Lleida.

21h: Cercavila des de l'Auditori Santa Llúcia fins a la Plaça de Sant Pere amb el grup "Els Ganxets, Grallers del Baix Camp", i encesa de la Teiera com a símbol de foc festiu reusenc.

21.30h: Cercavila des de la Plaça de Sant Pere fins la Plaça del Mercadal amb tonades de Sant Antoni del Principat amb el grup Bufalodre (mitja cobla) i mostra d'enceses d'atxes d'espígol de la Riera de Gaià i Vandellòs.

22h: Arribada a la Plaça del Mercadal, encesa de fogueres amb acompanyament musical i sopar popular. Actuaran diferents formacions musicals representatives de les tocatas populars que acompanyen les enceses de les fogueres.

Diumenge 28 de maig

10.30h: Presentació del manual de bones pràctiques en les falles després de ser designades Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

11h: Presentació del Calendari de falles elaborat per la Universitat de Lleida amb ajut d'Eth Ostau Comengés.

11.30h: Presentació de les actes del I Simposi de Focs a la Mediterrània en l'edició de Vic l'any 2016

12.30h: Conclusions i relleu

Activitats complementàries

Els dies previs al Simposi hi haurà un seguit d'activitats de diversos formats per tal d'apropar els focs festius i les seves diverses representacions al conjunt de la població.

El divendres 12 de maig a 2/4 de 8 del vespre, inauguració el II Simposi de Focs Festius de la Mediterrània a la Sala Santa Llúcia amb la inauguració de l'exposició "Falles i fogueres. Focs festius als Països Catalans" a càrrec de Salvador Palomar.

El dimarts 16 de maig a les 7 de la tarda al Museu de la plaça de la Llibertat, inauguració l'exposició "Sant Antoni, festa major d'hivern" a càrrec de Pep Fornés, director del Museu Etnològic de Barcelona.

El divendres 19 de maig a 2/4 de 8 del vespre, al Centre Cívic del Barri Gaudí, conferència "Fogueres de Sant Joan a Reus" i passi de fotografies de fogueres locals de Sant Joan a càrrec de Salvador Palomar i Ferran Sugranyes.

El dimecres 24 de maig a 2/4 de 8 del vespre, a l'Arxiu Municipal de Reus, conferència "El foc a la festa: entre la necessitat i el simbolisme" a càrrec d'Ezequiel Gort.

El dissabte 27 a la tarda, a la Sala del Castell, projeccions audiovisuals sobre focs festius dels Països Catalans i d'arreu de la Mediterrània.

Inscripcions al Simposi

La inscripció i l'assistència al Simposi són gratuïtes i lliures, però la inscripció prèvia a les jornades dóna dret a rebre'n el dossier. Cal formalitzar la inscripció enviant un correu electrònic a reus@carrutxa.cat amb les vostres dades (nom i cognom, DNI i tipus de quota).

La quota de 25€ dóna dret al dinar i al sopar de dissabte.

La quota de 25 + 15 € dóna dret al dinar i sopar de dissabte i a rebre la publicació de les actes del Simposi, en format electrònic o paper.

Organització

L'organització d'aquest segon simposi sobre focs festius a la Mediterrània, en el marc de Reus Capital de la Cultura Catalana 2017, és a càrrec de Carrutxa, l'Ajuntament de Reus i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, amb la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner, el Museu Etnològic de Barcelona, la Germandat de sant Isidre i santa Llúcia de Reus i compta amb el suport de l'Obra Social de La Caixa i la Conselleria de Cultura, Participació i Esports de les Illes Balears

Llocs

- Conferències i comunicacions els dies del Simposi: Sala Santa Llúcia (Raval de Robuster, 34)
- Projeccions audiovisuals: Sala del Cambrer del Castell (Plaça del Castell, 3)
- Exposició: Museu de de Reus (Plaça de la Llibertat, 13)
- Conferències prèvies al Simposi:

- Divendres 12 de Maig, sessió inaugural: Sala Santa Llúcia (Raval de Robuster, 34)
- Divendres 19 de maig: Centre Cívic del Barri Gaudí (Avinguda de Barcelona, 0)
- Dimecres 24 de maig: Arxiu Municipal de Reus (C/Sant Antoni Maria Claret, 3)
- Dinar dissabte 27 de maig: 3 de 9 (C/ Rosich, 4)

Hotels

- Hotel Gaudí: 977 34 55 45 (Raval Rovuster, 49)
- Hotel Reus Park: 977 95 81 73 (Carrer de Jaume Vidal i Alcover, 7)

Grups de música

Corrandes són Corrandes

Corrandes són Corrandes és una companyia professional dedicada a la cançó de text improvisat i la música tradicional. Neix el 2013 amb la voluntat de generar una proposta escènica i dinàmica utilitzant les possibilitats del vers improvisat en català, les seves formes properes i la música tradicional. Tenen un ventall d'espectacles de diferents formats. La seva proposta es completa amb opcions de formació, dinamitzacions de cantades, divulgació i recerca.

Escola de Festa de sa ximbomba

L'Escola Festa de sa ximbomba va ser creada el 1995 amb la finalitat de mantenir viva la tradició dels cants de pagès i dels cants de ximbomba la revetlla de sant Antoni a sa Pobla.

Eths quate de Comenge

Quatre companys de l'associació cultural Eth Ostau Comengés (Gascunya, Occitània) s'han reunit per mostrar-nos amb el seu espectacle Sasons de Huèc una selecció de sons, tonades i melodies vinculades al temps de l'arribada de l'estiu

Bufalodre

La festa de Sant Antoni compta al Principat amb tonades específiques de sacs de gemecs, flabiol i tamborí per acompanyar el porc que, després de tombar per la vila, era subhastat a benefici de la festa. La nit de dissabte les tornarem a escoltar.

La ronda del mig

Un grup de músics de els comarques centrals dels Països Catalans ens duran rondes i albaes propies de la festa de Sant Antoni i altres celebracions. Cançons improvisades a ritme de jota que ens acompanyaran al voltant de la foguera.